

Heinz Weil

Adwokat europejski dziś i jutro : streszczenie referatu

Palestra 40/7-8(463-464), 166-170

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADWOKAT EUROPEJSKI DZIŚ I JUTRO

Heinz WEIL

Adwokat w Mainz i Paryżu

b. prezydent Rady Adwokatur Wspólnoty Europejskiej (CCBE)
Przewodniczący Komisji ds. Europy Federalnej Izby Adwokackiej
Partner Spółki Weil & Sordel, Paryż

Streszczenie referatu

(odbieganie od wydrukowanego tekstu zastrzeżone)

1. Sześć przykładów dla wprowadzenia w temat
- 1.1 Plaidoyer w bogatych w tradycję salach paryskiego Pałacu Sprawiedliwości:
wystrój niezmienny, jak przed dziesiątkami lat.
- 1.2 Wykształcenie adwokata niemieckiego:
od dziesiątków lat w istocie nie zmienione wymagania egzaminacyjne.
- 1.3 The Opening of the Legal Year w Londynie:
tradycyjna ceremonia sędziów i adwokatów.
- 1.4 Doroczny kongres American Bar Association 1995 w Chicago:
12 000 uczestników.
Jedyny temat przemowy przewodniczącej ABA do gości zagranicznych: nowe techniki komunikowania się w „global society” dla adwokatów i ich klientów.
- 1.5 Internet:
Błyskawiczny rozwój world-wide-web w ciągu niewielu lat.
- 1.6 Artykuł w kwietniowym zeszycie niemieckiego „Anwaltsblatt” (czasopismo adwokackie):
Adwokaci są przedsiębiorcami w rozumieniu europejskiego prawa o konkurencji, a izby adwokackie są stowarzyszeniami przedsiębiorców. Hiszpański urząd kontroli konkurencji kwestionuje dopuszczalność obowiązkowego członkostwa Izby.
(Anwaltsblatt 1996, 191 i d.)
2. Definicja „adwokata europejskiego” w rozumieniu niniejszego wystąpienia
Moje wiadomości ograniczają się głównie do adwokatów Unii Europejskiej (UE). Ich zatem należy rozumieć jako adwokatów europejskich w sensie niniejszego wystąpienia.
Polska jest stowarzyszona z UE i stanie się jej członkiem. Z tego powodu sytuacja i rozwój adwokatury UE powinny być dla adwokatury polskiej szczególnie interesujące.
3. Adwokat europejski dziś
- 3.1 Adwokaci UE w świecie
Na świecie jest 2 500 000 adwokatów.

Z tego na USA z ich 250 milionami mieszkańców przypada 850 000 adwokatów (34%).

W UE o ludności wynoszącej 310 milionów mieszkańców jest (tylko) 450 000 adwokatów (18%).

UE i jej państwa członkowskie są stronami układu Światowej Organizacji Handlu (WTO).

Obejmuje on także handel usługami (trade in services), do których należą także usługi prawnicze (legal services).

Zakaz dyskryminacji i klauzule największego uprzywilejowania obowiązują zatem prawie na całym świecie.

Prawo UE jednak nie jest objęte klauzulą największego uprzywilejowania.

3.2 Gęstość adwokatury w UE

Wynosi ona przeciętnie 1 adwokata na 700 mieszkańców, lecz różni się bardzo w zależności od kraju, np.:

1 adwokat na 400 mieszkańców w Grecji i Hiszpanii,

1 adwokat na 1000 mieszkańców w Niemczech,

1 adwokat na 2500 mieszkańców w Austrii,

1 adwokat na 3300 mieszkańców w Finlandii.

3.3 Formy działalności

Z wyjątkiem Zjednoczonego Królestwa i Irlandii (barrister i solicitor) istnieje w każdym państwie tylko jeden zawód adwokacki. Istniejące we Francji do 1991 roku dwa zawody (avocat i conseil juridique) zostały połączone w jeden zawód adwokata (avocat). Z polskiej perspektywy ma to szczególne znaczenie.

We wszystkich państwach uprawiający ten zawód mają prawo zarówno do przedstawicielstwa i obrony przed sądem, jak i do doradztwa prawnego.

Przeważająca większość adwokatów UE działa w praktykach indywidualnych lub małych praktykach wspólnych. Występuje jednak tendencja do łączenia się w większe jednostki, przede wszystkim w wielkich miastach. W tej mierze notuje się spadek z północy na południe (więcej dużych praktyk na północy).

Szybko wzrasta udział kobiet.

3.4 Wykształcenie

We wszystkich krajach członkowskich, poza Hiszpanią, po wykształceniu akademickim następuje kształcenie praktyczne.

We wszystkich krajach członkowskich, poza Niemcami, Zjednoczonym Królestwem i Irlandią, kształcenie praktyczne adwokatów i sędziów jest odmienne. W Niemczech kwalifikacja na sędziego jest warunkiem kwalifikacji na adwokata; w Zjednoczonym Królestwie i Irlandii kwalifikacja adwokacka jest warunkiem kwalifikacji sędziowskiej.

3.5 Organizacja

We wszystkich krajach członkowskich istnieje obowiązek przynależności do organizacji zawodowych adwokatów, które poprzez wybierane, niezależne od państwa władze stanowią, w ustawowo nakreślonych ramach, prawo zawodowe, sprawują nadzór zawodowy i reprezentują interesy adwokatury wobec państwa. Obok tego występuje dobrowolne zrzeszanie się w stowarzyszeniach.

Szczebel organizacyjny organizacji zawodowych jest bardzo różny: po części tylko lokalny (np. Grecja), częściowo lokalny, względnie regionalny i krajowy (np. Niemcy, Austria, Belgia), a po części wyłącznie krajowy (państwa skandynawskie, Portugalia).

Na szczeblu UE adwokatury krajowe połączyły się w CCBE, gdzie są reprezentowane przez delegacje krajowe. CCBE jest wspólnym reprezentantem interesów wobec instytucji Wspólnoty Europejskiej (Komisja, Parlament, Rada, sądy WE). Kilka adwokatów spoza UE jest reprezentowanych przez obserwatorów; Polska złożyła wniosek o przyjęcie jej w charakterze obserwatora.

3.6 Zasada swobodnego przemieszczania się w UE

Umowa WE od początku zakazała wszelkiej dyskryminacji z racji przynależności państwowej: każdy obywatel UE może zostać adwokatem w każdym państwie członkowskim.

Od 1970 roku swoboda świadczenia usług i swoboda osiedlania się są bezpośrednio obowiązującym prawem. Zastosowanie tych zasad ogólnych do zawodu adwokata napotkało opory i trudności, które doprowadziły do licznych orzeczeń Sądu Europejskiego, stanowiących znaczny przyczynek do realizacji swobodnego przemieszczania się adwokatów.

Ustawodawca europejski zadziałał dotąd dwukrotnie:

Wytyczna o usługach nr 77/249,

Wytyczna o uznawaniu dyplomów nr 89/48, z postanowieniami specjalnymi dotyczącymi zawodów prawniczych.

Adwokatura UE w 1988 roku jednogłośnie uchwaliła w CCBE Europejskie Zasady Zawodowe, obowiązujące w zagranicznej działalności w ramach UE.

Obieranie siedziby za granicą jest jeszcze liczbowo niewielkie i ogranicza się w dużym stopniu do metropolii europejskich i rejonów przygranicznych. Świadczenie usług za granicą (bez siedziby) jest częste w zakresie doradztwa prawnego, rzadkie zaś w przedstawicielstwie procesowym.

3.7 Czy mamy już adwokaturę UE?

Spojrzenie z jednego kraju UE na drugi pozwala przede wszystkim ujawnić różnice.

Ze wspólnoeuropejskiego punktu widzenia dostrzega się jednak coraz więcej cech wspólnych:

UE jest wspólnotą prawną ze wspólną władzą ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Ze wspólnoty prawnej powstaje wspólnota adwokacka.

Wspólne prawo europejskie jako pole działań adwokatury stale zyskuje na znaczeniu.

Wszyscy adwokaci w UE mają wspólny sąd najwyższy, przed którym mają prawo stawać jako przedstawiciele. Jest to czynnik istotny dla powstania wspólnoty adwokackiej.

Prawo zawodowe wykazuje wiele cech wspólnych i wzajemnie na siebie oddziałuje.

Wszystkie państwa członkowskie są państwami prawa, w których adwokatura sprawuje tę samą funkcję.

Ustroje społeczne państw członkowskich coraz bardziej się upodabniają.

3.8 Wyzwania dla adwokatury europejskiej

Największym wyzwaniem jest znalezienie równowagi między tradycją i nowoczesnością, a więc zachowanie istoty rzeczy i dostosowanie się do nowych czasów. Do tego należy w szczególności:

Adwokat musi być przedsiębiorcą i jak każdy przedsiębiorca dążyć do osiągnięcia zysku, ale jest on przedsiębiorcą szczególnego rodzaju, ponieważ

– adwokaci są, każdy z osobna i jako całość, gwarantami państwa prawa,

– adwokat musi w sytuacji konfliktowej przełożyć interes moco dawcy nad swój własny.

Musi się on specjalizować, nie stając się jednak technikiem prawniczym.

Przeciążenie organów sprawiedliwości wymaga współdziałania przy alternatywie polubownego załatwiania sporów.

Wszystkie części ludności muszą bez względu na koszty mieć zapewnioną skuteczną ochronę prawną.

W kształceniu trzeba lepiej uwzględniać skalę europejską i światową.

Prawo zawodowe musi być zmodernizowane bez rezygnowania z istotnych elementów funkcji adwokata w państwie prawa.

Niezależną, samostanowiącą adwokaturę, do której należą wszyscy adwokaci, należy bronić przed próbami deregulacji.

Należy uniknąć rozpadu organizacji zawodowej na adwokatów gospodarczych i adwokatów dla biedaków.

Dodać należy, że ilość adwokatów będzie dalej wzrastać, a konkurencja innych zawodów nie zmaleje.

4. Adwokat europejski jutro

4.1 Wykształcenie

Miejsce prawa europejskiego w kształceniu będzie dalej zyskiwało na znaczeniu i wzrośnie liczba młodych prawników wykształconych specjalnie do wykonywania działalności w więcej niż jednym kraju członkowskim.

Jeszcze silniejsza specjalizacja już podczas kształcenia.

4.2 Formy działalności

Rewolucyjne zmiany nie nastąpią, bowiem nawet w USA ponad połowa adwokatów działa w praktykach indywidualnych, jednakże: zmniejszy się ilość praktyk indywidualnych, zwiększy się ilość mniejszych, po części silnie specjalizowanych praktyk wspólnych, wzrośnie ilość praktyk dużych z tendencją do połączenia w sieci międzynarodowe.

4.3 Organizacja zawodowa

Rozwój nastąpi w kierunku trzystopniowej piramidy ze szczeblami organizacyjnymi na poziomie lokalnym względnie regionalnym (nadzór zawodowy), krajowym (reprezentowanie interesów w zakresie właściwości władz państwowych) i europejskim (reprezentowanie interesów w zakresie właściwości władz europejskich i stanowienie prawa zawodowego).

4.4 Konkurencja

Monopole na odcinku doradztwa nie dadzą się utrzymać.

Konkurencja cenowa będzie wolna.

4.5 Swoboda przemieszczania się

Istniejące wytyczne zostaną uzupełnione o uregulowanie z zakresu prawa o osiedlaniu się, które będzie zawierało następujące zasady: Wszyscy adwokaci działający w jednym miejscu podlegają tym samym regułom zawodowym i temu samemu nadzorowi zawodowemu,

Wszyscy adwokaci mogą także uprawiać doradztwo w zakresie prawa państwa przyjmującego.

Wszyscy adwokaci europejscy mają pełną zdolność wchodzenia w spółki.

Każdy adwokat europejski może pod tytułem z kraju pochodzenia obrać na czas nieograniczony siedzibę w innym kraju członkowskim i musi się tam zarejestrować.

Kilkuletnie doświadczenie praktyczne w kraju przyjmującym wystarczy do uzyskania kwalifikacji adwokackiej kraju przyjmującego.